

Maahanmuuttajanaiset työelämätietoa etsimässä

Saraleena Aarnitaival

Maailmanlaajuisen muuttoliikkeen kiihtyminen on yksi globalisaatioon liittyvistä ilmiöistä. Ylikansallisten yhtiöiden palveluksessa olevat lähtevät entistä useammin työkomennukselle ulkomaille, minkä lisäksi myös pysyvä työperäinen maahanmuutto lisääntyy. Ulkomailta työpaikan saaneet muuttavat usein perheineen, jolloin myös puolisoilla voi olla kiinnostusta etsiä itselleen töitä kohde- maasta. Toisaalta maahanmuuttoa lisäävät yllirajaisten avioliittojen yleistyminen ja kasvava pakolaisuus.

Ihmisten liikkuvuuden lisääntyessä tarvitaan tietoa eri maahanmuuttajaryhmien elämästä, jotta sekä heidän että vastaanottavan yhteiskunnan sopeutuminen tilanteeseen olisi helpompaa. Tutkimus luo perustaa maahanmuuttopoliittiselle lainsäädännölle ja sen toimeenpanolle. Se on pohjana toimitasuosituksille ja hyvälle käytännölle, joiden tarkoituksena on edistää maahanmuuttajien kotoutumista. Näiden avulla voidaan kehittää viranomaisien, järjestöjen ja alan muiden toimijoiden välistä yhteistyötä entistä joustavammaksi.

Maahanmuuttajien tietokäytäntöjen tutkimus

Vaikka maahanmuuttotutkimusta on Suomessa tehty jo melko runsaasti, muuttajien tapoja orientoitua suomalaisissa informaatioympäristöissä ei tähän mennessä ole tutkittu. Aukkoja on myös tietämyksessä sosiaalisten verkostojen roolista tiedon jakamisessa. Maahanmuuttajien tietokäytäntöihin

fokusoituva tutkimus on kansainvälisestäkin vasta lapsenkengissään. Sitä on tehty lähinnä Yhdysvalloissa, jossa mielenkiinto kohdistui aina 1980–1990-lukujen taitteeseen saakka lähes yksinomaan kirjastopalvelujen käyttöön. (Caidi, Allard & Quirke 2010.) Maahanmuuttajien arkielämäänsä keskittävää, erilaiset informaatioympäristöt huomioivaa tiedonhankintatutkimusta ryhdyttiin tekemään vasta 2000-luvun alussa. Viime vuosina on alettu huomioida myös sosiaalisten verkostojen (ml. transnationaaliset ja diasporiset yhteisöt) merkitys tiedon hankinnassa ja jakamisessa. (Shoham & Strauss 2007; Srinivasan & Pyati 2007; Pyati ym. 2008.) Työelämätiedon hankintaan, jakamiseen ja käyttöön liittyviä tutkimuksia ei toistaiseksi ole vielä tehty. Termillä työelämätieto tarkoitetaan työpaikan hankkimiseen, työelämälainsäädäntöön ja työpaikkojen toimintakäytäntöihin liittyvää formaalia (dokumentoitua) ja informaalia (henkilökontaktien kautta saatavaa) tietoa.

Työllistyminen on tärkeää maahanmuuttajien kotoutumisen kannalta. Kansallisen edun mukaista on puolestaan se, että maahanmuuttajien osaamisresurssit voidaan hyödyntää mahdollisimman hyvin. Jotta työllistyminen onnistuisi, maahanmuuttajat tarvitsevat paitsi ammatillisen pätevyyden mahdollisine täydennyskoulutuksineen, myös kulttuurivalmiuksia ja riittävää kielitaitoa. Tarkoituksenmukainen tiedonsaanti sekä työ- ja koulutusmahdollisuuksista että työelämän toimintakäytännöistä on sekin työelämään pääsyn ja osallistumisen edellytys ja siten keskeistä uuteen yhteiskuntaan kotoutu-

misen kannalta. Faktatiedon lisäksi tarvitaan kulttuurista tietoa esimerkiksi siitä, millaisia asioita on sopivaa kysyä ja miten työnhakutilanteessa käyttäydytään.

Väitöstutkimuksessani ”Maahanmuuttajanaiset työelämä tietoa etsimässä – tutkimus kotoutumisen tietokäytännöistä” tarkastelen tapoja, joilla maahanmuuttajanaiset hankkivat, jakavat ja käyttävät työllistymisensä ja työssäkäyntinsä kannalta oleellista tietoa. Kiinnostukseni kohteena on työelämään integroitumisen prosessi, jota kutsun työelämään kotoutumiseksi. Tutkimusaineisto koostuu 14 kurdinaisen ja 14 venäläistaustaisen naisen episodihaastatteluista, jotka analysoitiin narratiivisen analyysin (Polkinghorne 1995; Riessman 1993) keinoin. Keskeisiä teemoja tutkimuksessa ovat työelämään valmistautuminen, työmarkkinat ja työpaikan haku, työsuhteen ehdot, työttömyys- ja sosiaaliturva sekä työ- ja perhe-elämän yhteensovittamisen kysymykset. Lähestyn näitä tiedonhankinnan ja tietokäytäntöjen uudelleenrakentamisen näkökulmasta. Tutkimus sijoittuu arkisten tietokäytäntöjen tutkimuksen perinteeseen, jossa tiedonhankintaa tarkastellaan arjen käytäntöihin upotettuna ja osin sattumanvaraistenkin tapahtumien myötä etenevänä eikä välttämättä tietoisena toimintana (Savolainen 2007). Mielenkiintoni kohteena ovat yhtäältä olleet tutkittavien informaatioympäristöt ja niiden sisäinen dynamiikka, toisaalta heidän näkemyksensä siitä, millainen merkitys tiedolla, sen hankkimisella ja sen jakamisella on heidän elämäntilanteessaan.

Suomeen tulo ja kotoutuminen ovat maahanmuuttajalle elämäkerrallisia katkoskohtia, joissa hän joutuu modifioimaan henkilökohtaisia tietokäytäntöjään eli totuttuja tiedon hankinnan, jakamisen ja käyttämisen tapojaan. Tietokäytäntöjen uudelleenrakentamisen olen fokusoinut työelämä tiedon hankintaan ja jakamiseen. Tutkimukseni tärkein tavoite on ollut tehdä näkyväksi sitä, miten monenlaista tietoa työelämään pääsy ja siinä toimiminen edellyttävät. Maassa pysyvästi asuvan kohdalla näiden asioiden oppiminen

tapahtuu niin pitkän aikavälin kuluessa, että se on vaikeammin jäljitettävissä.

Tietolähteet ja tiedon jakaminen

Aineistosta on identifioitavissa kuusi tiedonhankinnan tapaa: 1) aktiivinen etsintä, 2) aktiivinen seuranta, 3) kohdentumaton ympäristön havainnointi, 4) tiedon saaminen toisen henkilön kautta, 5) tiedonhankinnan delegointi toiselle henkilölle ja 6) tiedonhankinnasta pidättäytyminen. Näistä muut paitsi tiedonhankinnan delegointi toiselle henkilölle määriteltiin aikaisemman tutkimuksen (McKenzie 2003; Niemelä 2006) pohjalta.

Henkilölähteet painottuivat tutkittavien tiedonhankinnassa varsinkin ensimmäisinä vuosina maahantulon jälkeen. Tärkeimpiä lähteitä olivat aluksi oman etnisen ryhmän edustajat ja suomalaiset viranomaiset, myöhemmin suomalaiset työtoverit, ystävät ja tuttavat. Näin ollen henkilölähteet keskittyivät vahvoihin siteisiin eli läheisiin sukulaisiin ja ystäviin. Työvoimaviranomaisten merkitys työelämä tiedon lähteenä oli vähäisempi kuin työnantajien ja -tovereiden. Toisaalta niille haastatteluista, joiden työura rajoittui vain työharjoitteluun tai -valmennukseen, samoin kuin pakolais- tai turvapaikanhakijataustaisille naisille, TE-toimiston virkailijoilla oli merkittävä rooli tiedon saannin kannalta. Muuton jälkeen tiedonhankintaa delegoidaan kohdemaan kieltä paremmin osaaville. Tiedonhankkijoina käytetään usein perheenjäseniä, muita sukulaisia ja omaan etniseen ryhmään kuuluvia ystäviä ja tuttavuuksia. Verkkotiedonlähteitä käytettiin vaihtelevassa määrin, sanomalehti, uutiset ja radio mainittiin tiedonlähteinä harvoin. Painettuja että verkkolähteitä hyödynnettiin kotona ja työtai opiskelupaikalla sekä kirjastossa, jonka merkitys tiedonhankinnan kanavana jäi kuitenkin melko vähäiseksi.

Tiedonhankinnan ongelmia tarkasteltaessa havaittiin, että aikaisemman tutkimuksen (Harris & Dewdney 1994) luokittelemat tie-

donhankinnan esteet olivat hankaloittaneet myös haastateltujen maahanmuuttajanaisten ongelmanratkaisua ja / tai tavoitteiden saavuttamista. He eivät välttämättä aina osanneet esittää sopivia kysymyksiä tai tienneet tiedonlähteen olemassaolosta. He saattoivat joissain tilanteissa kärsiä tiedonhankinnallisten valmiuksien, kielitaidon ja itseluottamuksen puutteesta, epärelevantin tiedon runsaudesta, sosiaalisen pääoman vähäisyydestä ja relevantin tiedon hajanaisuudesta. Julkisen byrokratian viiveet ja tiedon panttaaminen saattoivat myös hankaloittaa työllistymisen kannalta välttämättömän tiedon hankintaa. Kulttuurienväliseen vuorovaikutukseen kytkeytyvät ongelmat korostuivat etenkin viranomaisten kanssa asioitaessa. Osa maahanmuuttajien ja viranomaisten sekä maahanmuuttajien ja työnantajien välisistä kommunikaatiokatkoksista voi selittyä kulttuurieroilla ja väärinymmärryksillä: työnantaja voi esimerkiksi pitää selviönä, että maahanmuuttajataustaisella työntekijällä on verokortti tai että hän tietää palkanmaksuun ja työaikaan liittyvistä käytännöistä. Tutkittavat toivat kuitenkin esiin myös tilanteita, joihin oli kytkeytynyt selkeästi heidän etniseen taustaansa liittyviä ennakkoluuloja ja syrjintää.

Tietoa jaettiin sekä oman etnisen ryhmän edustajille että muille maahanmuuttajille ja harvemmin myös kantaväestöön kuuluville silloin, kun se oli itselle hyödyllistä tai ei ainakaan haitannut omien tavoitteiden saavuttamista. Jos tiedon jakamisen katsottiin hankaloittavan tavoitteiden saavuttamista, tiedon jakamisesta pidättäytyttiin. Tällaiset tilanteet liittyivät useimmiten kilpailuun työmarkkinoilla, ennen kaikkea työnhakuun. Itseä kiinnostavasta avoimesta työpaikasta ei haluttu kilpailun kiristymisen pelossa kertoa. Tietoa saatettiin myös jättää jakamatta, jos sen arveltiin olevan keskustelukumppanin kannalta irrelevanttia tai jos se arvioitiin luonteeltaan epävarmaksi (esimerkiksi huhu avoimesta työpaikasta). Saadun tai hankitun työelämätiedon jakamisessa kynnyskysymyk-

seksi osoittautui luottamus siihen, ettei tietoa käytetä tiedonjakajan vahingoksi.

Tiedon vastavuoroisuuden vaatimus ilmeni tiedon ”panttaamisena”. Toiselle relevantiksi katsotun tiedon jakamista voitiin viivästyttää, kunnes tällä oli tarjota haluttu (tiedollinen) vastapalvelus. Työelämää koskevan tiedon portinvartijoina (Metoyer-Duran 1991) toimivat ennen kaikkea suomalaiset viranomaiset ja maahanmuuttoalan muut ammattilaiset (esimerkiksi opetus- ja sosiaalityöntekijät), mutta myös aikaisemmin Suomeen muuttaneet henkilöt.

Tutkimustulosten mukaan yhteisön sisällä tiedon jakamisella on henkilökohtaisten tietokäytäntöjen muuttumista edistävä vaikutus. Monet haastatelluista olivat esimerkiksi lisänneet aikaisempiin käytäntöihinsä työelämätiedon hankkimisen eri verkkoresursseista kuultuaan niistä tuttaviltaan myönteisiä käyttökokemuksia. Sama koski viestintätekniikan käyttöönottoa. Tutkittavat olivat omaksuneet esimerkiksi internetin maksuttomien puhelinpalveluiden käytön Suomeen muuttamisen jälkeen muiden esimerkkiä seuraten.

Työelämätiedon hankinnassa ja jakamisessa oli havaittavissa tiedon kumuloitumisen tendenssi. Ne, joilla oli hyvät edellytykset monipuoliseen tiedonhankintaan, löysivät muita helpommin ja monipuolisemmin relevantteja kanavia ja lähteitä. He myös ilmaisivat muita enemmän halukkuutta jakaa löytämänsä tietoa. Tiedon kumuloituminen oli yhteydessä tutkittavien työmarkkinatilanteeseen ja -historiaan. Koska valtaosa työelämätiedosta hankittiin tai saatiin työyhteisöjen sisällä, parhaassa asemassa olivat työllistymään onnistuneet haastatellut.

Tiedonhankinnan opetus

Tiedonhankinnan opastuksella oli merkittävä vaikutus tietokäytäntöjen monipuolisuudelle. Perheenjäsenen tai tuttavien antama opastus oli yleistä ja sitä arvostettiin.

Haastatelluilla oli useimmissa tapauksissa myönteisiä kokemuksia myös formaalista tiedonhankinnan opetuksesta, joka tapahtui lähinnä kotoutumiskoulutuksen yhteydessä. He kokivat asiantuntevan ja kannustavan tiedonhankinnan tai informaatiolukutaitojen opetuksen itselleen hyödylliseksi monessa suhteessa. Uusia tiedonhankintataitoja sovellettiin työelämäkontekstissa ja muilla elämänalueilla.

Osalle tiedonhankinnan opetus merkitsi lisäksi tutustumista uusiin viestintäkanaviin (esimerkiksi internetin puhelinpalveluihin, sähköpostiin ja sähköiseen asiakaspalveluun), joiden käyttöönotto palveli transnationaalisten suhteiden ylläpitoa ja kontaktien luomista suomalaisiin (esimerkiksi työnantajiin ja viranomaisiin). Tältä osin tutkimustulokset tukevat aikaisempia havaintoja ylijärjestyksestä tiedonhankinnasta. Kurssien aikana omaehtoinen tiedonhankinta ja jakaminen vilkastuivat, ja monissa tapauksissa ne jatkuivat aikaisempaa vilkkaampina myös kurssien jälkeen. Tietokäytäntöjen monipuolistumista ja aktivoitumista merkittävämpänä haastatellut pitivät itseluottamuksen kasvua; oppimisen koettiin vahvistavan omaa identiteettiä kotoutuvana maahanmuuttajana. Monet kuitenkin toivat haastattelussa julki pettymyksensä siihen, ettei tietokäytäntöjen muutoksilla ja tehostuneella tiedonhankinnalla ollut toivottuja vaikutuksia työllistymiseen.

Haastateltujen tietokäytäntöjen muodostamisen konteksti oli kotoutumisprosessin edetessä muuttunut kulttuurisesti vieraasta informaatioympäristöstä tutummaksi. Tämä oli tapahtunut uuden yhteiskunnan rakenteiden ja toiminnan sekä sosiaalisen normiston hahmottuessa kielitaidon karttumisen myötä. Ongelmatilanteissa haastatellut osoittivat tiedonhankinnallista luovuutta, josta esimerkkinä on tiedonhankinnan delegointi toiselle. Tietokäytäntöjen konstituointiin liittyi paitsi uusien lähteiden, kanavien ja viestintävälineiden käyttöönottoa myös vanhojen vaihtamista niihin. Totutteluvaiheen jälkeen uuden viestintäteknologian omaksumista pidettiin

merkittävänä muutoksena. Erityisesti internet haku- ja muine palveluineen oli osoittautunut haastatelluille hyödylliseksi myös työelämään liittyvän tiedon hankinnan ja jakamisen näkökulmasta. Monet mainitsivat internetin käyttöönoton eräänlaiseksi käännekohtaksi tietokäytäntöjensä muutokselle heille mieluisaan suuntaan. Se helpotti yhteydenpitoa viranomaisiin, työnantajiin ja muihin sidosryhmiin sekä auttoi ylläpitämään transnationaalisia suhteita. Internetin puhelinpalvelujen avulla oli aikaisempaa vaivattomampaa jakaa myös työelämää koskevaa tietoa entisessä kotimaassa tai jossain kolmannessa maassa asuvien sukulaisten ja ystävien kanssa. Viranomaisinstituutioiden verkkopalveluiden käyttö nopeutti asiointia niissä. Työhaun kannalta merkityksellisintä oli organisaatioiden ja yritysten verkkosivujen seuraaminen sekä verkkolehtien ilmoitusten selailu. Monet kertoivat oppineensa hyödyntämään näitä lähteitä kotoutumiskoulutukseen liittyvillä kursseilla.

Kullanarvoiset sosiaaliset verkostot

Sosiaalisten suhteiden määrä ja laatu sekä kielitaito, ennen kaikkea suomen kielen hallinta, olivat yhteydessä tietokäytäntöjen rakentumiseen. Vilkas, paljon erilaisia kontakteja sisältävä sosiaalinen elämä helpotti sopeutumista uuteen informaatioympäristöön ja auttoi löytämään relevantteja tiedonhankinnallisia ratkaisuja arkiseen elämään. Avoin sosiaalisuus ei kuitenkaan ollut välttämätön ehto toimivien tietokäytäntöjen uudelleenrakentamiselle. Oleellisinta tietokäytäntöjen muodostumisen näkökulmasta oli tiedonhankinnan välineiden (kanavien) saatavuus ja käytettävyyttä sekä omaksuttujen hakumenetelmien käytännöllisyys ja toimivuus tutkittavien arjessa.

Sosiaalisten suhteiden luonne ja määrä näyttävät tutkimuksessa lähes yhtä merkittävinä työelämä tiedon hankinnan ja jakamisen kannalta. Tämä hieman yllättävä ha-

vainto haastaa käsitykset, joiden mukaan suhteiden luonne (vahvat vs. heikot siteet; esim. Granovetter 1973) olisi tiedonhankinnallisessa mielessä ylivoimaisesti ratkaisevin tekijä yhteisöön kytkeytyvän tavoitteen (esimerkiksi työllistyminen) saavuttamisen kannalta. Riittävän laaja ja monipuolinen sosiaalinen verkosto, joka sisältää kontakteja sekä kantaväestöön että lähtö- ja tulomaassa asuviin oman etnisen ryhmän edustajiin (ja mahdollisesti muiden ryhmien edustajiin), implikoi tiedonhankinnan ja jakamisen aktiivisuutta sekä todennäköisyyttä saada haluttuja tuloksia. Tällöin suhteiden luonteella tai laadulla – eli sillä, kuinka läheisistä ihmisistä on kyse ja kuinka usein he tapaavat toisiaan – ei ollut lopputuloksen kannalta ratkaisevaa merkitystä. Hyvätkin ystävät ja läheiset sukulaiset saattoivat tuntea tai tietää jonkun, joka voisi osata neuvoa. Sen sijaan ne haastatelluista, joilla oli vain vähän kontakteja kodin ulkopuolella, kokivat tiedon saantinsa olleen riittämätöntä riippumatta kontaktien laadusta. Myös vahvoilla siteillä oli tärkeä merkitys tiedonhankinnassa. Monilla haastatelluista oli muuttovaiheessa ollut Suomessa asuvia läheisiä, joiden avulla he pääsivät kotoutumisessa alkuun työelämää koskevien asioidenkin osalta. Näiden lisäksi vahvoiksi siteiksi voidaan luokitella esimerkiksi vastaanotokeskuksen tukihenkilöt, joiden kanssa osa tutkittavista oli ollut tekemisissä alkuvaiheessa päivittäin ja joilta he olivat voineet kysellä työelämään liittyvistä asioista.

Tietokäytäntöjen yhteys voimaantumiseen ja osallisuuden kokemukseen

Varsinkin itse löydetty, relevantiksi ja hyödylliseksi arvioitu tieto lisäsi maahanmuuttajien luottamusta kykyihinsä paitsi tiedonhankkijana myös kielitaitoisena suomalaisen yhteiskunnan tuntijana. Tämä korostui erityisesti verkkotiedonlähteitä käytettäessä. Koska näiden osalta työelämätiedon lähteille pääsy

edellyttää usein tietoa eri viranomaistahojen tehtävänjaosta, onnistunut tiedonhankinta tulkittiin tietämykseksi julkisten organisaatioiden toiminnasta, rakenteista ja tiedotuksesta. Sama koski henkilölähteisiin perustuva tiedonhankinta työpaikoilla. Osatakseen kysyä oikealta ihmiseltä tuli työyhteisön sisäinen hierarkia hallita ja olla tietoinen yhteisistä tietokäytännöistä. Itseluottamuksen lisääntyminen linkittyi molemmissa tapauksissa haastateltujen kokemukseen omien vaikutusmahdollisuuksien lisääntymisestä eli voimaantumiseen (Ashraf 2008; Mehra, Merkel & Bishop 2004). Näiden keskinäinen yhteys ei ollut aivan yhtä selkeä hankittaessa tietoa oman etnisen ryhmän piirissä. Erityisesti tilanteissa, joissa tutkittava epäili tiedon relevanssia ja/ tai kyseenalaisti tiedon jakamisen motiivien pyyteettömyyden, voimaantumisen kokemus jäi ohueksi tai tiedonsaannin ei koettu voimaannuttavan lainkaan. Voimaantuminen ilmeni haastateltujen toiminnassa lisääntyneenä vuorovaikutuksena monilla eri tavoilla. Kartutettu työelämätietämys auttoi työhaussa ja kannusti siihen, helpotti omien työntekijän oikeuksien toteutumisen vaatimista ja valvomista, mahdollisti koulutusta ja / tai ammatinvaihtoa koskevien suunnitelmien tekemisen tai niiden muuttamisen realistisimmiksi sekä auttoi perheen arjen hallinnassa (esimerkiksi lapsen sairastuessa).

Myös tiedon jakamisella oli havaittavissa voimaannuttava vaikutus, mikä ilmeni osallisuuden (Siitonen 1999; Haahtela 2004) ja yhteisöön kuulumisen kokemuksen kautta. Tämä yhteys konkretisoitui tilanteissa, joissa hyödylliseksi osoittautuneen tiedon saaja ilmaisi ilonsa ja kiitollisuutensa sen jakaneelle. Oivallus mahdollisuuksista vaikuttaa positiivisesti oman elämän lisäksi lähipiirin ihmisten elämään lisäksi osallisuutta tärkeään yhteisöön tarpeellisuuden kokemuksen kautta. Osallisuuden ja yhteisöön kuulumisen kokemukset puolestaan palvelivat tietokäytäntöjen uudelleenrakentamista vahvistaen niitä tukevia ja mahdollistavia tapoja hankkia, käyttää ja jakaa tietoa.

Yhteenvedona tutkimustuloksista voidaan todeta, että maahanmuuttajanaiset yhdistävät luovasti tiedonhankinnan ja tiedon jakamisen eri tapoja rakentaen niistä itselleen muuttuvaan elämäntilanteeseensa kulloinkin parhaiten sopivia tietokäytäntöjä. Tiedonhankinnan ja tiedon jakamisen strategioista valittiin eri tilanteeseen relevantin tiedon saamisen kannalta tarkoituksenmukaisin tai tarkoituksenmukaisimmat. Useimmin valituista strategioista tuli tietokäytäntöjen rakentumisen elementtejä tois-

ton ja rutiinin keinoin; hyväksi havaitut tavat nivELYTYIVÄT luontevaksi osaksi arkea.

Lectio praecursoria

Saraleena Aarnitaipaleen informaatiotutkimuksen väitöskirja Maahanmuuttajat työelämätietoa etsimässä. Tutkimus kotoutumisen tietokäytännöistä tarkastettiin Tampereen yliopiston informaatiotieteiden tiedekunnassa lauantaina 2.6.2012 (Acta Universitatis Tamperensis 1728).

Kirjallisuus

Ashraf, T. (2008) Empowering people through information: India's right to information act. *International Information & Library Review* 40 (3), 148–152.

Caidi, N., Allard, D. & Quirke, L. (2010) The Information Practices of Immigrants. *Annual Review of Information Science and Technology* 44, 493–531.

Granovetter, M. (1973) The strength of weak ties. *American Journal of Sociology* 78 (4), 1360–1380.

Haahtela, R. (2008) Asunnottomien naisten identiteetit ja osallisuuden odotukset kuntoutumiseen tähtäävässä palveluketjussa. Teoksessa A. Jokinen & K. Juhila (toim.) *Sosiaalityö aikuisten parissa*. Tampere: Vastapaino, 224–253.

Harris, R. M. & Dewdney, P. (1994) *Barriers to information: how formal help systems fail battered woman*. Westport: Greenwood Press.

McKenzie, P. (2003) A model of information practices in accounts of every-day life information seeking. *Journal of Documentation* 59 (1), 19–40.

Mehra, B., Merkel, C. & Bishop, A. (2004) The internet for empowerment of minority and marginalized users. *New Media and Society* 6 (6), 781–802.

Metoyer-Duran, C. (1991) Information seeking behaviour of gatekeepers in ethno-linguistic communities: overview of a taxonomy. *Library and Information Science Research* 13 (4), 319–346.

Niemelä, R. (2006) Ikääntyneiden informaatiokäyttäytyminen. Laadullinen tutkimus arkielämän informaatiokäytännöistä ja toimintaan ak-

tivoitumisesta. Oulu: Oulun yliopisto. *Acta universitatis Ouluensis B Humaniora* 74.

Polkinghorne, D. (1995) Narrative configuration in qualitative analysis. Teoksessa J. Amos & R. Wisniewski (toim.) *Life history and narrative*. Qualitative studies series. London: The Falmer Press, 5–23.

Pyati, A., Chu, C., Srinivasan, R., Caidi, N., Allard, D. & Dechief, D. (2008) TVT-mediated diaspora studies: New directions in immigrant information behavior research. *Journal of the American Society for Information Science and Technology* 45 (1), 1–5.

Riessman, C. K. (1993) *Narrative analysis*. Newbury Park: Sage.

Savolainen, R. (2007b) Information behavior and information practice: reviewing the “umbrella concepts” of information-seeking studies. *Library Quarterly* 77 (2), 109–132.

Shoham, S. & Strauss, S. K. (2007) Information needs of North American immigrants to Israel. *Journal of Information, Communication & Ethics in Society* 5 (2–3), 185–205.

Siitonen, J. (1999) Voimaantumisteorian perusteiden hahmottelua. Oulu: Oulun yliopisto. [online] <URL:http://herkules oulu.fi/isbn951425340X/html/index.html>. Luettu 4.6.2012.

Srinivasan, R. & Pyati, A. (2007) Diasporic information environments: reframing immigrant-focused information research. *Journal of the American Society for Information Science and Technology* 58 (12), 1743–1744.